Nieuwe marineverhalen van Piet de Betué: het allereerste begin

Bericht geplaatst: 17-12-2015

Piet de Betué schreef het uiterst vermakelijke boek 'Keesje gooien voor Hare Majesteit' over zijn tijd aan boord van o.a. de kruiser Hr.Ms. De Ruyter en in Nieuw Guinea gedurende de jaren '50. Maar niet alle verhalen zijn verteld.

Eén van de bekendste wervingsposters van de marine. Op de achtergrond vliegkampschip Hr.Ms. Karel Doorman. (Illustratie: Koninklijke Marine)

Piet de Betué (1938) werkte van 1954 tot 1960 bij de Koninklijke Marine. Het was op veel vlakken een totaal andere marine. Een marine die zowel in de Oost als in de West actief was, kruisers en zelfs een vliegkampschip had en 22.000 militairen telde. Maar er waren nog schepen met hangmatten en de kwaliteit van de schepen is niet vergelijkbaar met nu. Matrozen begonnen hun marineloopbaan in Hilversum en achter de radarschermen zat personeel van het dienstvak Radio Afstand Peiler Plot (RAPP), dat is in de jaren '70 overgegaan in Operationele Dienst Operaties (ODOPS). Piet de Betué was er één van en hield een dagboek bij.

Over zijn avonturen bij de baas heeft De Betué al het één en ander gepubliceerd in

'Keesje Gooien voor Hare Majesteit' uit 1992. Maar toen Marineschepen.nl hem benaderde met de vraag of er nog verhalen liggen, bleek dat nog niet alles is verteld. Voor de nieuwsbrief van de reünistenvereniging NGID schrijft Piet een reeks verhalen, die nu ook via Marineschepen.nl worden gepubliceerd.
Dat levert een bijzonder inkijkje in de marine van 60 jaar geleden.

Piet de Betué. (Foto: privé-collectie Piet de Betué)

Het allereerste begin

Ik was zo'n kereltje dat je niet hoefde aan te moedigen om te zorgen 'dat-ie-erbij-kwam'. Ik had een oom en tante in Den Helder bij wie ik soms in de zomervakantie mocht komen logeren en al vroeg werd ik besmet met 'marinerites'. Voor mij bestond er geen spannender avontuur dan een zwerftocht langs de haven, vol indrukwekkende oorlogsschepen met dreigende kanonnen, mysterieuze antennes en fier wapperende vlaggen. Ik herinner me de Soemba die prominent tegenover het KIM lag afgemeerd. Mannen in blauwe uniformen liepen af en aan. Matrozen waarschijnlijk, dacht ik, maar misschien liep daar ook wel een admiraal tussen… Zij gingen met hun schip de hele wereld over. Naar al die mystieke oorden waarover ik had gelezen in De Scheepsjongens van Bontekoe en de boekjes van Kapitein Rob. Het was ongeveer 1948 en ik was tien, maar vanaf toen stond het voor mij vast: dat wil ik ook!

Een paar jaren later had ik contact met een 'echte marineman'. Bij het stationnetje van Koedijker Vlotbrug (of all places…) stond hij in zijn mooie uniform te wachten op Bello, een treintje dat toen nog een verbinding verzorgde tussen Alkmaar en Bergen aan Zee.

Ik raapte al mijn moed bij elkaar en vroeg hem wat ik moest doen om ook bij de marine te komen.
Het moet een al wat ouder iemand zijn geweest want hij gaf glimlachend om mijn enthousiasme een educatief antwoord.
"Allereerst moet je zoveel mogelijk schoolopleiding volgen," zei hij. "Hoe meer hoe beter. En dan, als je zestien jaar oud bent moet je een aanvraag indienen voor de keuring. Die is in Voorschoten en die is heel zwaar. En als je daar doorheen bent kun je bij de marine komen."
"Kan het niet eerder?" wilde ik nog weten.
De 'matroos' schudde zijn hoofd. "Maar dat hoeft ook niet want je moet eerst naar school en een vak leren. En nog iets: als je ooit bij de marine komt, zorg dan dat je geen matroos wordt. Leer eerst een vak!" [Matrozen maakten deel uit van het dienstvak Dekdienst, nu Operationele Dienst Nautische Dienst. Hier was geen diploma voor vereist. Tegenwoordig is matroos een rang en geen vak meer, JK]

Dat naar school gaan en een vak leren was nog een probleem. Ik kon goed leren, maar ik zag 'alle vogeltjes vliegen'. Buiten en niet binnen het schoolgebouw. De leiding van de Willibrordusschool in Alkmaar zag dan ook niets in ingewikkelde vervolgopleidingen voor mij en na nog twee jaar VGLO [Voortgezet Gewoon Lager Onderwijs, soort verlening van de basisschool, JK] ging ik aan het werk in een kaasfabriek. Veertien jaar oud en zuchtend omdat mijn bevrijdende zestiende verjaardag zolang op zich liet wachten. Pas later zou ik ontdekken dat 'geduld een schone zaak is' en dat tijd een hoop problemen oplost.

Maar eindelijk was het zo ver. Een paar weken voordat ik zestien werd ontdekte mijn moeder een zorg-dat-je-erbij-komt advertentie in de krant, compleet met adres waarnaar ik mijn smeekbede kon sturen. Twee weken later lag er een uitnodiging in de bus om eind februari 1954 naar Voorschoten te komen om me daar te laten keuren en eventueel een contract te tekenen. Op een maandagochtend arriveerde ik bij het marine keuringscentrum. Samen met nog 32 andere kandidaten vormden wij een groep die 'de molen' in ging en begon een zenuwslopende week van testen en medische keuringen. Die waren inderdaad heel streng en elke dag vielen er jongens uit onze groep af die naar huis konden vanwege platvoeten,slecht zicht of gehoor of andere redenen. Op donderdagmiddag waren we nog met z'n drieën (!) over: Piet Kamminga en Jan Verberne, beiden uit Brabant en ik. Tien procent van de oorspronkelijke groep en dat bevorderde ons gevoel voor bescheidenheid niet… Onze vriendschap wel want die is tot op de dag van vandaag gebleven.

Marine Opkomstcentrum Voorschoten, aan de Koninklijke Marinelaan, waar de marine

van 1946 t/m 1961 sollicitanten keurde. (Foto: Koninklijke Marine)

Restte nog de selectieofficier die een beslissing moest nemen over ons toekomstige dienstvak. Voor Piet en Jan was dat geen probleem: zij waren ex ambachtschool leerlingen en wilden graag machinist worden. Voor mij lag dat moeilijker. Ik had geen vak en dan was matroos als dienstvak een logisch besluit. Maar ik zat nog altijd met die uitspraak van die marineman bij dat Koedijker stationnetje: wordt geen matroos. Dus probeerde ik mijn zestienjarig pootje stijf te houden maar tenslotte hakte die officier de knoop door. Hij had overleg gepleegd met zijn superieuren, zei hij en de oplossing was dat ik matroos werd en het brevet RAPP erbij kreeg (!). Dan zou ik met radar gaan werken en met het matrozenbestaan zowat niks te maken krijgen.

Trots als een aap reisde ik de volgende dag naar huis. Mijn droom was in vervulling gegaan: ik ging naar de Marine.

Cultuurshock

Na de keuring in Voorschoten volgde een drukke correspondentie met het ministerie van Marine, voornamelijk bestemd voor mijn ouders. Zij moesten allerlei toestemmingen geven voor mijn plannetje om 's Konings Wapenrok' te gaan dragen maar tenslotte arriveerde een opdracht voor mij om me op 8 maart 1954 te melden bij het Marine Opkomst Kamp Hilversum, vergezeld van een vrij vervoer voor de trein.

Zo reisde ik op die dag van Alkmaar naar station Hollandse Rading. Ik voelde me heel opgewonden. Ik had mijn ouderlijk huis verlaten, om er enkel nog terug te keren voor weekends of vakantie. Ik woonde voortaan bij de Marine. Ik was nu matroos!

Er bleken nóg een heel stel jongens in de trein te zitten die vandaag bij de marine gingen. Op Hollandse Rading werden we opgewacht door een marineman met drie gouden strepen op zijn mouw. Moest wel minstens een kapitein zijn of zo, dacht ik. Door die 'kapitein' werden we verzameld. Hij controleerde onze reisopdrachten en streepte onze namen af op een lijst. Toen hij tevreden was nam hij ons mee naar een vrachtwagen en gaf ons opdracht daarin te klimmen. Niemand van ons zei iets: we waren allemaal ademloos van spanning.

Na een kwartiertje arriveerden we bij een poort met een slagboom. Ernaast stond een matroos met een geweer. Die moest waarschijnlijk het kamp bewaken. We reden het terrein op en stopten vlak achter de poort. Daar moesten we uit de wagen komen en op een rijtje gaan staan. We waren met twaalf, zag ik. Nu kwam er een andere marineman voor onze groep staan. Een tanig mannetje van een jaar of 35, dacht ik. Hij riep nogmaals onze namen af.

Toen hij klaar was keek hij ons een paar tellen aan en riep: "Okay mannen. Jullie zijn nu in het Marine Opkomst Kamp Hilversum. Dat is militair terrein en hier gelden dus militaire regels en wetten. Die zijn streng maar rechtvaardig, niet voor de poes en overtredingen worden streng gestraft. Maar dat merken jullie nog wel. Voor de tijd dat jullie hier zijn voor je Eerste Militaire Vorming, blijven jullie een groep. De EMV is bedoeld om van domme burgers goede militairen te maken. Als ik jullie zo bekijk zal dat niet meevallen, maar het is ons altijd gelukt dus het zal nu ook wel gaan. Goedschiks of kwaadschiks, dat mogen jullie zelf uitmaken. Jullie groep heet een Bak en het nummer van jullie Bak is 234. Aan het hoofd staat een Baksmeester en dat ben ik. Mijn naam is kwartiermeester Woppenkamp. Aanspreektitel: kwartiermeester! Ik eis van jullie absolute gehoorzaamheid. We gaan zo dadelijk naar het kledingmagazijn waar jullie je

kleren verwisselen voor een compleet uniform."

Daar ondergingen we een totale metamorfose: we gingen als burgerjongens naar binnen en kwamen als matrozen in ons allereerste uniform (zonder uitmonsteringen) weer naar buiten. We hadden grote moeite elkaar te herkennen.

De MOKH betekende voor de meesten van ons een absolute cultuurschok. De eerste week brachten we door op de 'naaizolder' waar we in elk stukje kleding dat wij hadden gekregen, ons marinenummer moesten borduren… Voor mij was dat 30937, ik zou het mijn leven lang niet meer vergeten. Intussen groeide onze 'bak' aan tot 22 man.

Het schoolgebouw, dat plaats bood aan 1200 leerlingen werd na de oorlog gebouwd. (Foto: Koninklijke Marine)

De opleiding

En toen begon de opleiding. Niet langer kwam mijn moeder met haar zachte vriendelijke stem zeggen dat het tijd was om op te staan: wij werden gewekt met een snerpende bootsmansfluit en de opdracht 'onze stuurknuppels los te laten en die vette lappen van ons af te gooien…' Niet langer werd ons iets gevraagd: er werden orders gegeven. Letterlijk iedereen was onze 'meerdere' voor wie wij in de houding moesten staan en we verplaatsten ons niet lopend maar 'in looppas'.

We brachten vele uren door op het exercitieterrein waar we leerden marcheren, met en zonder geweer. We beulden onszelf af op de stormbaan en tijdens het ochtendsporten, enkel gekleed in sportbroek en 'witje met blauwe rand'. We leerden schieten en wachtlopen in het stikdonker langs het hek als schildwacht. En oh wonder: we veranderden heel langzaam zowel fysiek als mentaal in een soort aspirant matrozen.

Kwartiermeester Woppenkamp had gelijk: het ging hem lukken.

Mijn moeder viel zowat in zwijm van trots. (Foto: privé-collectie Piet de Betué)

Opgeleid worden in een bos om te gaan varen

Na zes weken deden we 'Oefening Nooit Gedacht', een krachttoer van twaalf uren en daarna kwam de open dag voor onze familieleden. Mijn moeder viel zowat in zwijm van trots toen ze mij voor het eerst in mijn uniform zag. Hierna mochten we ook voor het eerst de poort uit met de 'sloep naar de wal' (midden op de hei…). Passagieren heette dat maar omdat we om tien uur weer binnen moesten zijn (we waren super minderjarig) stelde dat niet zo heel veel voor. Nog zes weken opleiding volgden en toen wisten we alles van rangen en standen, het reglement krijgstucht, exercitie en hoe je een Garand geweer uit elkaar moest halen en weer in elkaar zetten.

Nog één test restte: oefening Volharding. 's Morgens na baksgewijs de poort uit om te roeien, te schieten op de schietbaan en eindeloos marcheren. De volgende dag vlak voor het volgende baksgewijs marcheerden we het kamp weer binnen. Op uitdrukkelijk bevel van kwartiermeester Woppenzak rechtop en met stoere gezichten alsof wat wij zojuist hadden volbracht, een ommetje was geweest. En verdraaid: dat lukte!

En toen zat onze Eerste militaire vorming erop. We kregen onze rode matrozenuitmonstering om op onze jekkers te naaien. En God, wat waren we er trots op… Ik vroeg me alleen af wat dit nou allemaal met mijn vurige wens: varen had te maken. En al helemaal niets met dat mysterieuze vak 'radarman' dat mij in Voorschoten was beloofd.